

Zaruret halinde Mezhep deęiřtirme

Elazığ'dan Okan Babat: "Her hangi bir mezhebi taklit eden bir şahıs zarûret halinde başka bir mezhebe geçebilir mi? Meselâ Şâfiî'den Hanefî'ye geçiş gibi."

Hak Mezhepler, Kur'ân ve Sünnet hükümlerini 'asl'a uygun olarak açıklamış ve sınıflandırmış, Müslümanların hemen her mes'elede karşılaştıkları ve karşılaşacakları problemlere 'asl'a ve temele uygun yeni çözümler üretmiş canlı ve üretken birer okul, birer akademi hüviyetindedirler. Mezheplerin hiçbirinin çıkış noktası gruplaşmak, hizipleşmek, İslâmiyete—hâşâ—bid'at sokmak ve yeni dalâletlere kapı açmak olmamıştır. Çıkış noktaları itibâriyle hepsi de hakkı esas almış, Kur'ân ve Sünnet ölçülerini baş tâcı yapmış, İslâmiyet'in yaşanmasına hizmet amacını gütmüş, bir tek vahiy ölçüsünün kaybolmasına rızâ göstermeksizin elde edilen bütün delillerle Kıyâmete kadar gelecek ümmete yaşanır bir İslâm mîrâsı bırakmak himmet ve gayretiyle muhtelif bölgelerde, muhtelif ilim merkezlerinde yapılan hummâlî çalışmaların birer ürünü olarak ortaya çıkmışlardır. Bu çalışmalar esnâsında her mezhep imamı bir diğer imamın çalışmasına saygı göstermiş, gerektiğinde kendisi de istifâde etmiş ve onunla amel etmiştir. Çünkü esas olan Hakk'ı bulmaktır. Esas olan; Kur'ân ve Sünnet'i, Allah'ın râzı olduğu bir çizgi ve çerçeve içerisinde ele almak, incelemek, işlemek ve birer doğru ve hak hayat prensipleri olarak ortaya koymaktır.

Mezhepler bu özverili ve hummâlî çalışmaları yapmamış olsaydılar, bin dört yüz sene sonra bugün elimizde hurâfelerden arınmış pırlanta gibi bir dîn bulmak ve Allah'ın rızâsına uygun tesbitler ve hükümler elde etmek mümkün olmazdı.

Himmetleri, niyetleri ve çıkış noktaları itibariyle dört hak mezhep bünyesinde yetişmiş, gelişmiş ve muhtelif içtihatlarda bulunmuş her bir imamın ve her bir müçtehidin, aynı kaynakları esas aldığından, aynı kaynaklardan beslendiğinden ve "Allah katındaki doğruyu" tesbit etmek için azamî gayreti sarf etmiş olduğundan zerrece şüphemiz yoktur ve olmamalıdır. Kaynaklar birdir. İçtihatlarla amaçlanan hedefler de birdir. Her birinin gâyesi, Müslümanların, Allah'ın dînini, Allah'ın Kitap ve Sünnet aracılığıyla bizlere ulaştırdığı "vahy'e" uygun bir şekilde yaşamalarına

hizmet etmek olmuştur.

Hareket noktaları ve hedefleri bir olunca, detaydaki farklılıkları olağan görmek, hattâ İslâmiyet'in düşünme ve içtihadı verdiği eşsiz değer bir tezâhürü olarak "çözüm zenginliği" olarak telâkkî etmek gerektir. Böyledir de. Bir mesele, A mezhebinde farklı, B mezhebinde farklı bir hüküm içinde telâkkî edilmiş olabilir. Bunu hiçbir biçimde, "Hak birdir, nasıl böyle farklı mütâlaalar hak olabilir?" tarzında düşünmemek lâzım. Böyle bir asrî sorunun gelebileceğine ihtimâl veren Bedüzzaman Hazretleri (ra), bu soruyu kendisi sorar ve yine kendisi cevaplar: Suyun, beş muhtelif mîzaçlı hastalara göre beş hüküm aldığını; birisine, hastalığının mîzacına göre ilâç olan ve tıbben vacip olan suyun, diğerinin hastalığı için zehir gibi muzır olabilmekte ve bu kişiye de tıbben haram olmaktadır. Bir diğerine az zarar veriyor ise, tıbben mekruh olduğu; bir başkasına ne zarar, ne menfaati varsa tıbben mubah; bir diğerine ise zararsız menfaati var ise tıbben sünnet olduğuna hükmedilebiliyor, beşine de hak nazarıyla bakılabiliyor ve "Su yalnız vâciptir; başka hükmü yoktur!" demek nasıl mümkün olmuyor ise; Allah'ın hükümlerini de, mezhepler farklı bakış açılarından değerlendirebilmekte ve her bir değerlendirme de "hak" olabilmektedir.¹ Bu durumda Müslümanların, dört hak mezhepten birisine uymaları ve amellerinin bu mezheplerden birinin hükümlerine muvâfık olması, istikâmet üzere olmaları açısından yeterli bulunmaktadır.²

Bir mezhepten diğerine bütünüyle geçmek câiz olduğu gibi; kendi mezhebini terk etmeksizin, bazı hususî mes'elelerde, ihtiyaç olduğu anda, diğer bir hak mezhebin hükmüne uymak da câizdir. Meselâ, Hanefî mezhebinde akıntılı özür sahibi bir hastanın abdesti vaktin çıkmasıyla bozulur; Mâlikî mezhebinde bozulmaz. Böyle bir Hanefî Müslüman abdest alırken Mâlikî mezhebinin de şartlarına riâyet etmesi hâlinde, yeni giren vakitte abdest alabilecek güç ve tâkatten mahrum olduğunda, Mâlikî mezhebine ittibâen namazını kılabilir. Mâlikî mezhebinin burada çözümde gösterdiği esneklik Müslüman'ın bir zenginliğidir; ıztırar ve ihtiyaç içindeki bir Müslüman için neden uygulanır olmasın?

Ancak bir mezhep keyfî olarak terk edilmemeli, bir diğer mezhebin içtihatlarına keyfî olarak sığınılmamalıdır. Bilhassa bulunduğumuz çevre halkının mezhebine aykırı tercihlerde bulunmanın, bir takım yanlışlıklara ve yanlış anlamalara da sebebiyet vereceği unutulmamalıdır. Yeni bir mezhep tercihiinde bulunmak isteyen birisi, bu yeni mezhebin hükümlerini öğrenir ve uygulamaya başlarsa, mezhebini değiştirmiş olur.

Farklı içtihat tercihi, kendi mezhebine göre amel işledikten sonra yapılmaz. Meselâ, bir Şâfiî Müslüman, namazını kıldıktan sonra, hanımına çıplak eli ile dokunduğunu

hatırlamış olsa; kendi mezhebine göre abdesti bozulmuş olduğundan, namazını abdestsiz kılmış olur ve namazını iâde etmesi gerekir. “Namazım Hanefî mezhebine göre sahih oldu” diyemez. Ancak böyle bir Müslüman hanımına dokunduğu halde bunu hatırlamamış olsa, kendisine de hatırlatılmamış olsa namazının Hanefî mezhebine göre sahih olduğuna hükmedilir. Çünkü dinde zorluk yoktur.

Sahip olduğumuz mezheplerin diğer mezheplere göre farklı içtihatlarına saygı duymak, farklı içtihatları hak olarak bilmek ve riâyet etmekle yükümlü olduğumuzu aslâ unutmamalıyız.

Cenâb-ı Hak cümle ehl-i îmânı istikâmetten ayırmasın; âmin.

Dipnot:

1- Sözler, S. 447;

2- Sözler, S. 251.1